ואימא היכא דהדרא לבי נשא הדרא למילתא קמייתא אמר רבא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל [א]דתנא דבי רבי ישמעאל [1]ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה מה תלמוד לומר והלא מוצאת מכלל אב ומוצאת מכלל בעל [א]אלא הרי שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ונתארמלה בדרך או נתגרשה היאך אני קורא בה בית אביה של זו או בית בעלה של זו אלא לומר לך כיון שיצאה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר אמר רב פפא אף אנן נמי תנינא [ב]הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה בשלמא נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה בבית אביה למעוטי מאי לאו למעוטי מסר האב לשלוחי הבעל אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הבא על אשת איש כיון שנכנסה לרשות הבעל לנשואין אף על פי שלא נבעלה הבא עליה הרי זה בחנק נכנסה לרשות הבעל בעלמא שמע מינה:

מתני׳ האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש [ג]דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת האב אף הבנות אין ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן:

גמ׳ במזונות בתו הוא דאינו חייב הא במזונות בנו חייב בתו נמי חובה הוא דליכא הא מצוה איכא מני מתניתין לא רבי מאיר לא רבי יהודה ולא רבי יוחנן בן ברוקא [ד]דתניא מצוה לזון את הבנות קל וחומר לבנים [ה]דעסקי בתורה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מצוה לזון את הבנים וקל וחומר לבנות משום זילותא ר׳ יוחנן בן ברוקא אומר חובה לזון את הבנות לאחר מיתת אביהן אבל בחיי אביהן אלו ואלו אינן ניזונין מני מתניתין אי רבי מאיר הא אמר בנים מצוה אי רבי יהודה הא אמר בנים נמי מצוה אי רבי יוחנן בן ברוקא אפי׳ מצוה נמי ליכא איבעית אימא רבי מאיר איבעית אימא ר׳ יהודה איבעית אימא רבי יוחנן בן ברוקא איבעית אימא ר׳ מאיר והכי קאמר האב אינו חייב במזונות בתו והוא הדין לבנו הא מצוה בבתו איכא קל וחומר לבנים והאי דקתני בתו הא קמ״ל

דאפילו

הכי גרסינן **ואימא היכא דהדרא לבי נשא תהדר למילתא קמייתא.** מי הויא כמי שלא נמסרה. בעיא בעלמא היא ואינה קושיא כל כך אלא דקתני מתני׳ הרי היא ברשות הבעל ומשמע ואפי׳ חזרה מן הדרך לבית אביה כבר יצאה מרשות האב וכיון דלא נפקא לן[ו] מסירת שלוחין אלא מקרא יתירא דבית אביה[ז] אימא היכא דהדרא בית אביה קרינן ביה ואם זינתה תהא בסקילה: **כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל.** דלא הדרא למילתא קמייתא למיהוי כמי שלא נמסרה: **מה תלמוד לומר.** למה הוצרך לכתוב יקום עליה וכי מי יפר לה והלא לא נאמרו מפירים אלא אביה בבתו עד שלא ניסת ובעלה משניסת וזו שנתארמלה משניסת מוצאת מכלל אב ומכלל בעל: **אלא הרי שמסר כו׳.** כלומר לא בא הכתוב לאלמנה ולגרושה מן הנשואין דהא כתיב בה[ח] אם בית אישה נדרה אישה יפירנו והרי אין אישה קיים אלא לאלמנה ע״י מסירת שלוחין שעד עכשיו לא פירשו לך הכתובים אלא משפט נודרת בבית אביה ומשפט נודרת בבית אישה וזו שנדרה בדרך משמסרוה לשלוחין אין אני יודע היאך אני קורא בה אם בית אביה אם בית אישה לפיכך בא כתוב זה ולמדך שלא תקרא לה בית אביה אלא בית אישה ולא נתרוקנה רשות לאב במיתתו של בעל ושוב אינו יכול להפר אלמא לא הדרא למילתא קמייתא דאילו נתארמלה מן האירוסין עד שלא נמסרה לשלוחין תנן במסכת נדרים (דף ע.) מת הבעל נתרוקנה רשות לאב וילפינן לה מקראי: **אף אנן נמי תנינא.** במתניתין כי ההיא ברייתא דתניא לעיל[ט] הרי זו בחנק: **מאורסה ולא נשואה.** נכנסה לחופה ואע״פ שלא נבעלה דאי נבעלה הא תנא ליה בתולה: **נכנסה לרשות הבעל בעלמא.** תנן ולא תנן בה נכנסה לחופה: **מתני׳ האב אינו חייב במזונות בתו.** בחייו. ובגמ׳ מפרש אמאי נקט בתו: **זה מדרש דרש ר׳ אלעזר ב״ע.** ביום שמנוהו נשיא[י]: **בכרם ביבנה.** על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם: **הבנים יירשו והבנות יזונו.** שתי תקנות תקנו ב״ד בתנאי כתובה הבנים יירשו כתובת בנין דכרין דתנן במתניתין (לקמן דף נב:) בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתך יתר על חולקהון דעם אחוהון והיינו הבנים יירשו כתובת בנין דכרין. ולקמן בשמעתין מפרשינן לה מאי היא: **והבנות יזונו.** בנן נוקבן די יהוויין ליכי מינאי אינון יהוויין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתיבגרון או עד דתלקחון לגוברין: **מה הבנים אין יורשין.** כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן דהא אינון ירתון תנן והכי מפרש לה ביש נוחלין[כ] דהאי הבנים יירשו אכתובת בנין דכרין קאי: **גמ׳ חובה לזון הבנות.** תנאי כתובה הוא: **אין נזונין.** אפילו מצוה אין כאן: **האמר בנים נמי מצוה.** ולא חובה: **אפילו מצוה ליכא.** לא בבנים ולא בבנות: **איבעית אימא רבי מאיר והכי קאמר כו׳.** כלומר בתו דנקט לאו למידק הא בנו חייב אלא משום דרבי מאיר עדיף ליה בנו אי נקט אינו חייב במזונות בנו הוה אמינא בנו הוא דחובה ליכא מצוה איכא אבל בתו אפילו מצוה ליכא להכי תנא אינו חייב בבתו למימרא דמצוה מיהא איכא וה״ה לבנו דחובה מיהא ליכא:

דאפי׳

ואימא הני מילי היכא דלא הדרא לבי נשא. נראה לר״י דהכי פריך מנ״ל דאייתר בית אביה למעוטי מסר האב לשלוחי הבעל דלמא תרוייהו צריכי לנכנסה לחופה ולא נבעלה דאי לא כתב אלא חד ה״א ה״מ היכא דלא הדרא לבי נשא אבל הדרא לבי נשא אימא דתהדר למלתא קמייתא להכי איצטריך קרא אחרינא ואכתי מסר מנלן ואע״ג דהיכא דנבעלה קים לן דלא הדרא היינו משום דאשתני גופא אבל לא נבעלה דאכתי בתולה היא אימא דתהדר אמר רבא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל ואשמועינן דלא הדרא והיינו לכל הפחות כשנכנסה לחופה ולא נבעלה וגלי קרא בנדרים וה״ה בכל מקום אם כן אייתר חד מהנך קראי למסר האב לשלוחי הבעל למפטרה מסקילה הואיל ואשכחנא דלא הדרא מדתנא דבי ר׳ ישמעאל סברא הוא דלא הדרא בכל הנך דאמעיט מסקילה כגון מסר ולהכי נקט במלתיה דתנא דבי רבי ישמעאל מסר ומיהו קשה לפי׳ זה דהיכי ילפינן מנדרים דלא הדרא למילתא קמייתא נהי דגבי נדרים לא הדרא היינו משום דגלי לן קרא דכיון דיצאה מרשות האב שעה אחת שוב אין לו כח בה מ״מ לענין סקילה היכי שייך לומר דלא הדרא דאף ע״פ שנכנסה לחופה כיון שלא נבעלה ונתאלמנה או נתגרשה וחזרה ונתארסה למה לא תהיה בסקילה כיון שהיא נערה בתולה מאורסה ואע״ג דיצאה מרשות האב מ״מ תהא כמו יתומה שאין לה אב דהויא בסקילה כדאשכחנא בגיורת דמתני׳ ויש לומר דהא פשיטא ליה דנשואה שאינה בעולה חשובה כבעולה ואין חילוק כלל דנשואין משוו לה כבעולה לכל דבר וכי היכי דבעולה פשיטא דלא הדרא למילתא קמייתא לכל דבר ה״נ שאינה בעולה ולא אצטריך דרשה דתנא דבי רבי ישמעאל אלא לאשמועינן דלא נימא כיון דלא נבעלה ונתאלמנה או נתגרשה בטלו להו שם נשואין מינה והוי כלא נשאת מעולם וכיון דגלי לן קרא בהפרת נדרים דע״י אלמנות וגרושין לא נתבטלו הנשואין כאילו לא הוו ה״ה לענין סקילה וכיון דלא נתבטלו פשיטא דלא הדרא למילתא קמייתא דחשובה ממש כבעולה ומה שפ״ה דל״ג ה״מ דלאו קושיא היא ופירש נמי דאמתניתין קא בעי קשה דאי אמתני׳ קא בעי למה המתין כל כך ובחנם מוחק הני מילי דיש נמי לפרשו בלשון בעיא כמו ואימא:

היאך אני קורא בה. מתוך פירוש הקונטרס משמע דאיצטריך ליה למגמר אם היא ברשות האב אם לאו כשהיא בדרך וקשה לר״י דהא מלזנות בית אביה נפקא וגמרינן נדרים מהתם ונראה דלענין חזרה כשנתארמלה או נתגרשה איצטריך למילף מהכא: **ונדר אלמנה וגרושה מה תלמוד לומר.** תימה דאיצטריך לכדדרשינן בפרק בתרא דנדרים (דף פח:):

קל וחומר לבנים דעסקי באורייתא. ולקמן בפרק בתרא (דף קח: ושם) גבי אדמון דפריך דעסיק באורייתא ירית דלא עסיק באורייתא לא ירית לענין ירושה דאורייתא ודאי איכא למיפרך דאין לנו לגזול לו מה שזיכתה לו תורה אבל הכא קאמר דלא מחמרינן באותו שעוסק בתורה ומפרנסינן ליה כדי שיעסוק בתורה:

כשהם

מסורת הש״ס

א) יבמות פז., ב) סנהדרין סו:, ג) ב״ב קלא:, ד) [תוספתא פ״ד ע״ש] ב״ב קמא., ה) [טעם זה דעסקי בתורה ליתא בתוספתא וכ״כ הרשב״ס בב״ב בזה״ל דעסקי באורייתא ולא ליתזלו פירוש הוא ואינו מן הברייתא], ו) [לעיל מח:], ז) [דברים כב], ח) [במדבר ל], ט) [דף מח:], י) [ברכות כח.], כ) [ב״ב קלא:],

* * *

תורה אור השלם

1. וְנֵדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: במדבר ל י

* * *

מוסף רש״י

והלא מוצאת מכלל אב כו׳. ומי יפר לה (יבמות פז.). **בית אביה של זו.** הואיל ולא יצתה לגמרי ויכול האב להפר, **או בית בעלה של זו.** והרי היא כאשר אלמנה ואין האב מפר, לכך יצא מקרא הזה לומר לך כיון שיצתה כו׳ (שם). **הבא על נערה המאורסה אינו חייב.** סקילה, **עד שתהא נערה.** אבל קטנה שקדשה אביה הבא עליה בקטנותה אינו בסקילה, ופלוגתא דתנאי היא איכא למ״ד בחנק ואיכא למ״ד פטור לגמרי (סנהדרין סו:). **בתולה.** ולא בעולה, **מאורסה.** ולא נשואה, ואפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה, דקרינא ביה בתולה, מיהו לא קרינא ביה מאורסה (שם). **למעוטי מסר האב לשלוחי הבעל.** וזינתה בדרך (שם). **אף הבנות אינן ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן.** ובחייו אין כופין אותו לזון את בניו, אלא כפינן ליה אסיתא כו׳ (רשב״ם ב״ב קלא: ועי׳ לקמן מט:). **מצוה לזון את הבנות.** משום ומבשרך לא תתעלם, ומיהו חובה הוא דליכא, כדתנן אינו חייב במזונות בתו ואין מחייבין אותו לזון בניו ובנותיו כדאמרינן (לקמן) דאמרינן ליה יארוד ילדה ואבני מתא שדיא (רשב״ם ב״ב קמא.). **דעסקי בתורה.** ולא ליתזלו, פירוש הוא ואינו מן הברייתא (שם).

עין משפט נר מצוה

סג א מיי׳ פי״א מהל׳ נדרים הל׳ כב טוש״ע יו״ד סי׳ רלד סעי׳ יב:

* * *

תוספות רי״ד

מתני׳ האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש דרש ראב״ע פי׳ ביום שמינהו נשיא בכרם שביבנה פי׳ בתוך הישיבה וע״ש שהיו יושבים שורות שורות נקראין כרם: הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשים אלא לאחר מיתת אביהן אף הבנות אינן ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן. פי׳ אע״ג דבתנאי כתובה כתוב סתם בנין נוקבין דיהוויין ליכי מינאי יהוויין יתבין בביתי ומיתזני מנכסיי עד דתינסבן לגוברין פי׳ ומשמע אפילו בחייו. אפ״ה לא הוי האי תנאה אלא לאחר מיתה ויליף לה ר״א מתנאי דבנים דמה תנאי דבנים אינו אלא לאחר מיתה דהא ירתון תנן. אף תנאי דבנות לא הוי אלא לאחר מיתה אבל בחייו לא מחייב ואין אשתו יכולה לכופו לזון